

Beseleel aedificavit.' Sz. Ambrus önmagáról, ki Ádamban vétkezett, imigy szól: Suscipe in carne, quae in Adam lapsa est; suscipe me, non ex Sara, sed ex Maria; ut incorrupta sit Virgo, sed Virgo per gratiam ab omni integra labe peccati.' Ezen végszavakban, mellyek általánosak, a' bold. szüz minden véték alól kivétetik. Sz. Maximus, turini püspök ötödik homiliájában ante Natale Domini következő nevezetes szavakat mondja: „Idoneum plane Maria Christo habitaculum, non pro habitu corporis, sed pro ‚Gratia originali.’ Sz. Sabbas az Isten' anyját második odájában így szólítja meg: „In te, quae nulli unquam culpae affinis fuisti, spem omnem meam repono. Nemo, ut tu Domina, inculpatus est aequae, nec praeter te incontaminatus quisquam, o! naevo nulli subiecta.’ Hogy ezen minden hibátóli mentesség az eredendő bűnre is kiterjed, kiviláglik a' XIV. odából, hol írja: „In te primi parentis substitit lapsus, ultra progredi facultate sublata.’ Kretai sz. András Máriáról ezeket mondja: „Omni peccato et sorde sublimior.’ Első beszédében pedig de Nativ.: „Cum Redemptor generis, novam priori succedaneam nativitatem ac formationem exhibere voluisset, quemadmodum illic prius accepto limo ex virgine ac illibata terra primum Adam effinxit: sic et hic modo, suae ipse incarnationis auctor, alterius, ut sic dicam, vice terrae, mundam hanc, immaculatissimamque Virginem e tota natura eligens, nostrumque e nobis in ea figmentum nova ratione componens, Adae fictor, novus Adam effectus est, ut recens ipse, temporibusque nihilominus superior, veteri illi salutis causa foret.’ Melly szavak a' főforgó kérdés fölött legnagyobb fényt derítenek.

A' bold. szüz' kiváltságáról nyílt szavakkal tesz bizonyítást Paschasius Radbertus Maria' születéséről 's örök szüzességéről írt könyvében, hol ezeket mondja: „Constat eam (Mariam) ab omni originali peccato immunem fuisse, per quam non solum maledictio matris Evae soluta est, verum etiam et benedictio omnibus condonatur . . . sed eximiae pietatis honorem vobis et decus, virtutis beatissimae Virginis pudicitiam praedicare incorruptam et incontaminatam et ab omni contagione primae originis confiteri alienam.’ Damascusi sz. János a' szüz Mária' alvásáról II. homiliájában így nyilatkozik: „Ad hunc enim paradysum (Mariam) serpentis aditus non patuit, cujus falsae divinitatis cupiditate flagrantes, jumentis sumus comparati. Ipse enim Unigenitus Dei Filius, cum Deus esset, ejusdemque ac Pater substantiae, ex hac Virgine ac pura terra seipsum in hominem formavit.’ Damiani sz. Péter Mária' kiváltságát következő nyílt szavakkal bizonyítja nagy boldog Asszony' napján tartott beszédében: „Caro Virginis ex Adam assumpta maculas Adae non admisit.’

Bevezésül az egyházi írók közül fölhozzuk a'

canterburyi érseket sz. Anselmet, ki, libr. de conceptu virginali c. 18., következő szavakkal él: „Decebat, ut illius hominis (Christi) conceptio de matre purissima fieret. Nempé decens erat, ut ea puritate, qua maior sub Deo nequit intelligi, Virgo illa niteret, cui Deus Pater unicum Filium suum, quem de corde suo aequalem sibi genitum tamquam seipsum diligebat, ita dare disponebat, ut naturaliter esset unus idemque communis Dei Patris et Virginis filius.’ Sz. Anselm' ezen szavait aquinói sz. Tamás imigy értelmezi: „Puritas intenditur per recessum e contrario, ideo potest aliquod creatum inveniri, quo nihil purius esse potest in rebus creatis, si nulla contagione peccati inquinatum sit: et talis fuit puritas B. Virginis, quae a peccato originali et actuali immunis fuit. Fuit tamen sub Deo, in quantum erat in ea potentia ad peccandum.’ (Folyt. köv.)

Adatok a' szent ferencz-rendiek' történetéhez honunkban.

Győri kolostor sz. István Vértanuhoz.

IV.

Győri püspökségben, hason nevű megyében és városban fekvő hajdani kolostorunk, a' külvárosban*) a' bécsi kapunál, Rába folyón átmenve a' hidfőtől 100 lépésnyire, az új város' közepén, hol nem régi időkben az Ur-szine-változásának szent kápolnája állott esinos templommal, melly sz. Erzsébet királynő' tiszteletére emeltetett, már 1260. évben létezett. Narbonai közgyűlésünk sz. Bonaventura szerkesztette rendeleteiben, Jaurinensis Custos et Custodia' nevek már előfordulnak, tehát 1260. évben a' győri kolostornak virágzó állapotban kellett lennie. Ha annyiszor említett Kamancz Máté titkár atya' irományát követjük, 1235-ben kezdődött, és 1260-ban tökéletesen fölépült. 1288. Idibus Augusti Nyulak' szigetén volt kolostorunkban kelt, 's 37 cannarum, ad quamlibet quatuor brachia usualia computando, földről szóló levélben: „Fr. Abrahamus Custos Jaurinensis' mint hiteles személy jelenik meg. 1360. évben János főnök atya, Erzsébet királynő' udvari káplánja, és gyóntató atyja a' királynő' nyujtotta segélylyel az említett kolostor' egyik részét kijavította, a' másikat pedig újra építette.

Az 1455-ben rettentővé vált török' dühöngő pusztítása ellen seregeket állítandó, 's a' haza' megszabadításának módja fölött értekező ország' nagyjai

*) Hajdani a' belső város csak a' katona-laktanyát, a püspöki és káptalani lakot foglalta magában.

közt sz. Kapistran János is, ki kolostorunkban szállásolt, olvasható. Örömríadással fogadtatott a' hires férfit, ki juniushó' 21-dik napjáról irt levelében, III. Callistus pápánál rögtöni segélyért esedezett. A' gyűlés Budára tétetett által, Győrnél alkalmas helyre. Minő befolyást gyakorolt János a' kedélyekre, milly vigasztárasztott a' levert lelkekre: az ország' nagyjainak 1455. évi juliushó' 21-éről Budán kelt, 's ő Szent-ségéhez irt levelökből kitetszik: „Habemus inter has expectationis angustias confortatorem idoneum, Venerabilem Fratrem Joannem de Capistrano ordinis Minorum, qui peragratis multis partibus Alemanniae adierat Poloniam, inde per Silesiam ac Moraviam iterato regressus, in Austriam concessit, tandem ad has partes, clarus ubique in fidei zelo, clarus in Doctrina, apud nos vero pro conditione rerum nostrarum exhortationibus pernecessariis clarissimus, hujus sermonibus recreamur, huius devotionibus reficimur.“

A' mohácsi szerencsétlen csata után Soliman török császár Bécsot ostromlandó, serege' egyik részét Győr' bevételére küldi, de az erősség' bajnok vitézei nem tudni nagyobb bátorsággal vagy elszántsággal-e azt hősiiesen védték, megtartandók azt, ha a' Luther' vallását követő Hardek és Perlin nyerekedők' álnok ravaszága az erősséget Sinan passának alattomban föl nem adja. A' török győzelem' vége vérengzés, gyilkolás és pusztítás volt. Az atyák lakukból erőszakosan kihurczoltattak, megverettek és sok szurástól eléktelenítve, száműzettek, kolostorunk a' külvárossal hamuvá égett, később pedig mint az erősségnek akadályá lerontatott. 1598-ban a' száműzött atyák a' Schwarzenberg herceg és Pálffy Miklós' vitézsége által visszanyert Győrben ismét megjelennek, a' kórházakban mint térítők és várlelkészek szolgálatot tesznek, fáradtságukért Rudolf király és császár' magas rendelete folytán kenyeret, sőt és posztót kapnak. 1614. évben a' törököktől megfertőztetett, és elhagyatott sz. István vértanu templomát, melly előbb plebániatemplom volt, báró Preiner János várparancsnok' különös közbenjárására 's az ajtatos és az említett templomhoz hűn ragaszkodó nép' kérelmére, megkapta a' rend, mellyet ideiglenesen kijavítván, 1617-ben kolostort is csatolt hozzá. 1654-ben Győr nagyobb részével a' véletlenül keletkezett tűz' martaléka lett. 1655-ben, Fr. Georgius Malomfalvay, hujus Marianae provinciae minister provincialis concessa sibi super id ab Illmo ac Rdmó Domino Dioecetano plenaria facultate, praesente Illmo Dno Jaurinensis Praesidii Generale aliisque quam pluribus magnatibus, primum ecclesiae nostrae jaurinensis lapidem feliciter posuit.*²⁾ Innentul az, a' szerzet' pénzén és némelly jótévk' adományából

olly szerencsésen épült, hogy azt 1659-ben Szécsényi György győri püspök' engedelményéből, Linchaeus Valterus clauferti (claufertensis) püspök már fölszentelhette. 1673-ban a' kolostor megnagyobbított; 's 1710-ben hátulsó része is, melly egyedül növendékek' számára jelettetett ki, tökéletesen fölépült. A' sekrestye melletti kápolna' oltárán volt alkalmazva a' B. Sz. Mária képe, melly mint régi kolostori templomunk' annyi veszélyek közt fönmaradt maradványa tiszteltetett. Herceg Eszterházy Pálnádor a' B. Szüz' képeiről szerkesztett iratában, erről mint kegyelem-képről emlékezik. Az 1763. évi junius' 28-kán kitört földrengés a' kolostornak nem keveset ártott. 1722-ben Keresztély bibornok esztergomi érsek, 's győri püspök' engedelmével a' győri szigeten fióklak építettett, de királyi helybenhagyás' hiánya miatt 1728-ban eltörültetett, és plebániának szolgálat.

A' végső kiépítés' idejétől számítva, még 77 évnek örvendheténk; épen midőn Isten' jóvoltából legjobb karba hoztuk az egész épületet, 1786. évi decemberhó' 29-dik napján, magasabb rendelet' következtében e' kolostor eltörültetett, pénztára olvasatlanul lefoglaltatott, leltár készítettett, az élelmi szerrek elzárattattak, és a' kolostor' 1787. évi novemberhó' 22-dik napján történt kiürítéseig, az erre különösen megbizottak által csak igen vékonyan szolgáltatott ki a' szükségesek. Laktuk e' kolostort 552 évig. A' lefoglalt sz. edények 1434 1/4 latot nyomtak ezüstben: ezeknek becsáruk 665 forint! A' vallásalapítványba leteendő összeg tesz 43,620 frt és 32 krt. Nevezetesen: A' 705 munkából álló könyvtár elbitangoltatott; több goth nyomtatványu könyvek ráadásul adattak; Udalrik atyának 1433 évből származó goth iratu hat könyve 13 kron; egy névtelen atya goth betűkkel irt Theol. Moralisa ingyen; a' történeti könyv 1496-tól 3 kron, 2 Psalterium 3 kron, 1 Graduale 3 kron, 4 misemondó könyv 12 kron, 21 breviarium 21 kron adatott. A' könyvtári sorozatban sok nyelvtan 's különféle lexiconokra akadunk, csak vendo-slavkönyv 23 jelettetik ki. A' többi 705 munka' becsára 75 frt 10 kr; továbbá alapítványi tőkék 13,258 frt; templom, oltárok, orgona 'stb. becsára 14,207 frt 13 kr.; kolostor 15,253 frt 9 kr.; 4 harang 35 mázs., 177 font réz gyertyatartók 1459 frt 33 kr.; 2 gyertyatartó 29 lat ezüst 23 frt 12 kr.; 4 lámpás ezüst 287 lat 229 frt 36 kr.; 1 ezüst füstölő, hajócska, kanál 87 1/2 lat 70 frt; 1 ezüst monstratorium 184 lat 147 fr. 12 kr.; 2 ezüst monstr. ereklyékkel 33 lat 26 fr; 2 ezüst Pacificale 51 lat 40 fr. 48 kr.; 2 ezüst kereszt 28 lat 22 fr. 24 kr.; 2 eziborium ezüst 68 lat 56 fr. 42 kr.; 16 ezüst kehely tányérokkal 591 lat 497 fr. 12 kr.; 1 misemondó könyv 14 lat ezüsttel 11 fr. 12 kr.; 2

*²⁾ Archivum Provinciae.

ampula és szent kenetre szolg. edény 60 $\frac{1}{4}$ ezüst lat 48 frt; 13 casula, pluviale, 6 dalmatika arany pászománya, ezüsttel és arannyal varva 162 frt.

A kolostort több évig különféle lakók lakták, később katonanövelde lett, a templom pedig magtárrá aljasult. Jelenleg nagy változtatás és átépítés után megegyezik!

Lehet-e az ugy nevezett pannonia-, milly- 'stb. gyertyákat használni a' sz. miseáldozatnál?

E' kérdés most igen érdekessé vált; a) mert sok templom a' forradalmi pénzvesztéssel tetemesen megkárosodott. b) Mert a' viasz-gyertya' ára rendkívül föl-rugott, úgy annyira, hogy a' pannonia-gyertyának árát kétszeresen haladja. c) Mert tapasztaltatott, hogy az illető mesteremberek, a' viasz' hiányát pótlándók, az összetörött pannonia-gyertyák' hullatványait a' viaszba vegyítik.

Megjegyzendő: miszerint a' hol az anyaszent-egyház' imádságai, vagy rendszabályai világosan viaszgyertyákról szólanak: p. o. Gyertyaszentelő Boldogasszony' ünnepén szentelendő gyertyákról, a' husvéti viaszgyertyáról (Cereus paschalis), illy alkalommal kizárólag viaszgyertyákat kell használni, hogy az igék, az általuk jelentett ténnyel megegyezzenek.

Az tehát a' kérdés: a' sz. misénél, midőn 2, 4, 6—10 gyertya gyújtatik meg, lehet-e ezek között helyt adni a' pannonia-gyertyáknak, mellyek egyenlőben égnek, tisztogatást nem kívánnak, égő hamvakat, mint a' viaszgyertyákkal néha történik, nem hullatnak, külső tekintetre szebbek, és sokkal olcsóbbak?

E' kérdést a' miseszolgálati szertartásokat rendező általános szabályok (rubricae generales) határozzák el; ezen szabályok XX-dika, melly az oltárnak kellő elkészítéséről szól, így nyilatkozik: „Az oltárra tétessék két gyertyatartó meggyújtott gyertyákkal (candelis), a' lezkei oldalon készítették egy viaszgyertya (cereus), melly a' szentség' felmutatásakor meggyújtandó. Ime' az egyházi szabály világosan megkülönbözteti a' két közönséges gyertyát a' harmadiktól, mellynek viasznak kell lenni. Gavant e' szabályt magyarázván, állítja: hogy szükség' esetében egyetlenegy gyertya mellett is szabad misét szolgálni. E' szabálynak tehát elég tétetik: ha a' lezkei oldalon egy viaszgyertya meggyújtatván, a' többi, az isteni szolgálat' diszének nevelésére, a' pannonia nemű gyertyákból választatik.

XIV. Benedek pápa „De sacrificio Missae' Lib. III. Cap. VII. §. 2. e' kérdésre nézve, a' nélkül, hogy tulajdon ítéletét határozottan kimondaná, némelly

jeles tudósok' véleményét, 's állítását hozza fel illy értelemben: misét szolgálni világ' nélkül nem szabad; a' világnak pedig állani kell, vagy viaszból, vagy olajból, vagy ezek' nemlétében, ha a' szükség sürgetős, fadgyuból (e sevo).

Már, ha a' misénél szükségképen alkalmazandó világ állhat olajból, fadgyuból, mennél inkább állhat, a' viasznál is diszesebb pannonia-gyertyából? természetes, hogy ha XIV. Benedek pápa korában az ugynevezett pannonia-, milly-, stearin-gyertyák léteztek volna, ezeket ő, és az általa említett tudósok az olaj élébe teendők valának.

Ámbár pedig Gavantnak következő szavai: „Si lumen alterum e' cera reperiri non possit, et necessitas urgeat celebrandi missam, unicum tantum lumen adhiberi potest"; szükség' esetében viaszgyertya nélkül más világnál (lumen) a' mise' szolgáltatását megengedik, mindazonáltal a' XX-dik szabály' fentebb említett világos nyilatkozata szerint, minden miseszolgáltatásnál, egy, a' lezkei oldalon meggyújtandó, viasz-gyertyának alkalmazását, legalább Magyarországon, megtartandónak állítom, a' többi gyertyának, a' pannoniaibóli választását helyeselvén. Melly közép uton az isteni szolgálat' disze mellett, egy-egy megyében 3—15,000 forintnyi költséget megkimélhetni évenként.

* *

EGYHÁZI TUDÓSÍTÁSOK.

Magyarhon.

Eger, jun. 26. Szent-kuti közleményem recensorra talált e' lapok' 72. számában. Czáfólm fennen állítja a' világ előtt, hogy ekkoráig a' templom és mellék épületek jó karban tartattak. Uram, Karanessági! ez határozott affirmatív állítás: 's volt-e ön e' napokban ott a' helyszinén? Láttá-e ön, mint én láttam ezerekkel, a' kalvária part' foszladozó falait? Megszemlélte-e a' templom' gyönyörű ivetén amaz ázfoltokat, mellyeken a' tavaszi hóolvadáskor 2 lábnyi jégesapok csüggnék? Förlött-e ön előtt is a' lak-ajtó megingott kőkarja, forgácsesal amugy hevenyiben beékelve? 'stb. Mondja azt is czáfólm: „Az ott működő szerzetes administrator (ekkorig) a' szükségességekkel ellátva volt“...? Gratiósa congruája: 12 köböl élet, 5 akó bor, és 8 öl tüzifa, egyeb semmi. Vegyünk ehhez az évnapijaiban egy-egy többnyire 30 v. krros misét (többet csak nem mondhat, mint mennyi nap van); ez az egész. „Ha valljon levette-e kegyuri kezét ama' sz. helyről, vagy csak a' tudósítónak látszik úgy, nem tudni.“... Az igen tisztelt Almásy család, mióta az urbéri viszonyok megszűntek, az eddig közösen kezelt jószág-tömeget felosztani elhatározta; a' végső családi gyűlés, mellyen a' mindenkit illető részletes kimutatás történelm-dik, ugyan még meg nem tartatott, de a' családnak már több tagjai kinyilatkoztatták, miként a' Sz.-kut iránti gondoskodást elvállalni egyik sem akarja, maga Almásy Gedeon is, ki előtt, mint dicső ősei' vallásos buzgóságának